

تاریخ علم

تاریخ علم در اسلام و ایران به روایت دکتر علی اکبر ولایتی (بخش دهم)

درباره مشهورترین طبیب دربار عباسی

آنچه در پی می‌آید، ادامه مجموعه مباحث مطرح‌شده از سوی دکتر علی اکبر ولایتی در مجموعه برنامه‌های «ایران» در سیمای جمهوری اسلامی ایران با موضوع تبیین تاریخ علم در اسلام و ایران است.
حنین نصرانی مذهب (نسطوری) و متولد عبّاده (حیره) بود. حنین در جندی شاپور و در بغداد تحت نظر پزشک مشهوری چون ابن ماسویه، پزشکی آموخت. او از مشهورترین طبیبان دربار عباسی و مترجمی حاذق و مسلط به زبان‌های یونانی و سریانی و عربی بود. از لابه‌لای متون می‌دانیم که وی چند بار برای خرید کتاب‌های یونانی، به آسیای صغیر و روم سفر کرده است. سریانی را در اسکندریه و زادگاهش، عربی را در بصره و یونانی را در مصر و اسکندریه آموخت. در بصره عربی را از خلیل بن احمد یاد گرفت و در آنجا هم درس با سبویه، امام نحویان بود. برای آموزش طب به بغداد نزد یوحنا بن ماسویه رفت. یوحنا از او خواست به صرافى و سوداگرى روی آورد، زیرا بیشتر اقوام وی به تجارت روی می‌آوردند. حنین این سخن استاد را به تحقیر مقام علمى خویش استنباط کرد. پس رنجیده‌خاطر بغداد را رها کرد و در مناطق گوناگون دانش‌اندوزى کرد. پس از آن با تغییر نام و با دانش فراوانی که اندوخته بود، نزد استاد پیشین خود رفت و او را با علم خود شرمسار کرد. ورود حنین به دربار عباسیان را از زمان هارون الرشید می‌دانند. شهرت وی در زمان حکومت مأمون و با ترجمه کتاب‌های گوناگون مضاعف شد. ترجمه‌های حنین چنان مشهور شد که مأمون به اندازه وزن کتاب‌هایی که ترجمه می‌کرد به او طلا می‌داد. شهرت حنین فقط به سبب ترجمه‌هایش نبود.

در تشخیص و درمان بیماری‌ها نیز به استادی رسیده بود، چنانکه جبرئیل بن بختیشوع، و دیگر پزشکان از حسادت، وی را بیشتر مترجم خوبی می‌دانستند تا طبیبی حاذق. درباره راه‌یابی حنین بن اسحاق به درگاه هارون نوشته‌اند: می‌گویند روزی هارون از حنین خواست که زهری برای کشتن مخالفان خلافت عباسی بسازد. حنین نپذیرفت و گفت که درس آدم‌کشی نخوانده است. خلیفه پس از این اتفاق او را زندانی کرد. روزی پس از آزاد کردنش، لوازم جلادی را مقابلش قرار داد و همان گفت‌وگو تکرار شد. خلیفه عباسی پس از آن او را رها کرد و فقط در کارهای علمى از او مشورت می‌گرفت و هیچ‌گاه دیگر مشارکت در جرائم مرسوم خدای عباسی را از او نخواست. فرزندان حنین بن اسحاق نیز مترجمان زبردست و دانشمندان زمان خود بوده‌اند. ۱. پس از حنین، دانشمندیانی به بررسی آثارش و شرح احوال او پرداختند: ربیع بن احمد اُخوینی بخاری مکنی به ابوالحکیم که شاگرد محمدبن زکریای رازی بود، در کتاب هدایه‌المُتعلّمین، بخش نخست، عقاید و آرای پزشکان نامدار پیش از خود را بررسی کرده که یکی از آنان حنین بن اسحاق است؛ ابوبکر محمدبن خلیل رقی، طبیب و مدرس نامدار قرن چهارم هجری و نخستین کسی است که بر المسائل حنین بن اسحاق شرح و تفسیر نوشت؛ علی بن عیسی در کتاب تذکره الکُحالیین در سسه مقاله نظریات طبیبان پیش از خود را بررسی کرد که یکی از آنها حنین بن اسحاق بود. اهمیت فعالیت علمى حنین در ترویج ترجمه آثار یونانی بفراط و جالینوس در میان طبیبان مسلمان است. البته به روایت ابن ندیم نخستین کسی که آثار یونانی را به سریانی بازگرداند، سرجیوس راس العینی بوده است که به احتمال، به سبب محدود بودن آثارش، شهرت حنین را نیافت ۲.

نوآوری‌های حنین در ترجمه آثار علمى به عربی عبارتند از:

- مراجعه به منابع اصلی یونانی؛
- گردآوری نسخه‌های خطی گوناگون برای تدوین یک متن موثق؛
- ترجمه متون براساس معنا و مفهوم کلسی عبارت و نه صرفاً ترجمه لفظ به لفظ ۳.

ادامه دارد

پی‌نوشت

- نجم‌آبادی، محمود (۱۳۷۰). تاریخ طب ایران، تهران، دانشگاه تهران، ص ۴۴۹؛ مجتبیایی، سیدفتح‌الله (۱۳۶۶) – زمستان و بهار ۱۳۶۷). «آشنایی مسلمانان با منطق ارسطویی»، ش ۴۴ – ۴۳، ص ۲۷.
- قفطی، علی بن یوسف (۱۳۴۷). تاریخ‌الحکما: با ترجمه فارسی از قرن یازدهم هجری (متن فارسی اخبارالعلماء باخبارالحکماء)، به کوشش بهین دارابی، تهران، دانشگاه تهران، صص ۵۱۸-۵۱۷؛ ابن ابی اصیبعه، احمد بن قاسم (۱۳۴۹). عیون الانباء فی طبقات الاطباء، به کوشش جعفر غصبان و محمود نجم‌آبادی، تهران، دانشگاه تهران، صص ۲۴۵-۲۴۲.
- رشر، نیکولاس (۱۳۸۱ – پاییز). «سده اول: تطور منطق اسلامی»، خردنامه صدها، ص ۲۹، ص ۱۰۲.

نیمکت خبر

استاد پیمانی

دانشگاه

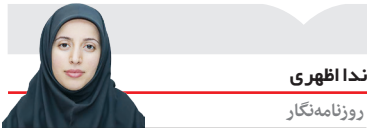
گزارش «فرهیختگان» از گردهمایی ۲ روزه دانشجویان غیرایرانی دانشگاه آزاد اسلامی

جغرافیای جدید علمی با دانشجویان غیرایرانی

دانشگاه آزاد اسلامی از ۱۱ تا ۱۳ اردیبهشت امسال یک اردوی سیاحتی زیارتی را برای دانشجویان غیرایرانی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی برگزار کرد. این اردو با حضور حدود هزار دانشجوی غیرایرانی افغانستانی از تمام واحدهای استان‌های تهران اجرا شد که در ادامه، ۱۰۰ دانشجوی افغانستانی واحد مشهد هم به این گروه ملحق شدند.

مرضیه ابوذری، مدیر فعالیت‌های ادبی و هنری دانشگاه آزاد اسلامی می‌گوید: «این اردو با هدف برگزاری فعالیت‌های فرهنگی برای دانشجویان غیرایرانی مانند دانشجویان ایرانی برگزار شد. ماه رمضان سال گذشته اولین سری از این برنامه‌ها با حضور همه دانشجویان غیرایرانی برگزار شد که شامل ۱۲۰۰ نفر بود که با حضور ریاست دانشگاه آزاد اسلامی در مراسم معنوی افطار شرکت کرده بودند. اردوی امسال که در آخرین روزهای شعبان برگزار شد، متشکل از برنامه‌های مختلف فرهنگی بود که از آن جمله می‌توان به برنامه زیارت حرم مطهر امام رضا(ع)، بازدید از باغ گیاه‌شناسی مشهد، بازدید از موزه آستان قدس، بازدید از آرامگاه فردوسی و بازار اشاره کرد. روز پنجشنبه هم در مراسمی که در صحن کوثر برگزار شد، دکتر طهرانچی، شیخ عطار معاون امور بین‌الملل، آقامیری ریاست دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی و نصیری مدیرکل فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی به سخنرانی پرداختند. این برنامه از سوی معاونت فرهنگی و دانشجویی با مشارکت معاونت بین‌الملل برگزار شد.»

ندا اظهاری

روزنامه‌نگار

دکتر طهرانچی در جمع دانشجویان غیرایرانی:

باید جغرافیای علم جدید شکل بگیرد

دکتر محمدمهدی طهرانچی، ریاست دانشگاه آزاد اسلامی در جمع دانشجویان غیرایرانی در حرم رضوی درباره موقعیت ایران از نظر تولید علم در دنیا گفت: «آمریکایی‌ها می‌خواهند تمدن بشری را فقط به خودشان نسبت دهند و ارزش آفرینی‌های خود را بر جهان حاکم کنند، بنابراین به صراحت چرخه‌ای را آفرینند که هرکسی می‌خواهد علم بیاموزد باید به کشور آنها بیاید و پیشرفت علمی را برای خودشان می‌خواستند. اما انقلاب بزرگ اسلامی ما که با معماری حضرت امام راحه‌الله شکل گرفت و در ادامه حرکت با هدایت مقام معظم رهبری تداوم یافت، اتفاق بزرگی را رقم زد. جمهوری اسلامی ایران در پیشرفت علم شانه‌به‌شانه کشورهای غربی درحال پیشرفت است و توانسته مقام شانزدهم دنیا را از این نظر کسب کند. به روایت‌های مختلف، ایران در سال ۱۹۹۹م ۱۹۹۵م دنیا را داشت اما امروز مقام شانزدهم را در میان کشورهای جهان از نظر پیشرفت‌های علمی و تکرار رویدادهای علمی به خود اختصاص داده است.»

او در ادامه افزود: «(سال ۲۰۰۵ مقاله‌ای در مجله nature، معتبرترین مجله مغرب‌زمین نوشته شد با این مضمون که «مرجعیت علمی در ایران اسلامی درحال ظهور دوباره است و باید با تحریم یا اغتشاشات سیاسی مانع از گسترش آن شد. اگر به دوره تمدنی برگردیم، فقط ایران، ایران امروز نبود؛ این تمدن علمی با منطقه ما ارتباط داشت؛ از سمرقند و بخارا و مرو تا آندلس سرزمینی درست شده بود که فرهنگی به نام فرهنگ اسلام بر آن حاکم بود و دانشمندان در شبکه‌ای که شکل گرفته بود به راحتی جابه‌جا می‌شدند و تعامل می‌کردند و همه‌جا مورد احترام بود؛ در نتیجه محیطی درست شد که در پرتوی فرهنگ قرآن و اهل‌بیت تمدن‌ساز شد. به دلایلی، این تمدن علمی دچار حضيض شد و از حالت پیشروی خود افتاد اما این سرزمین افتخار دارد که ۵۰۰ سال، یک دوره طولانی پیشروی دانش بشری بوده است.»

به گفته رئیس دانشگاه آزاد اسلامی، یکی از دانشمندان غربی در کتابش می‌نویسد: «روزگاری بود که اسلام دینی بود که زبان قرآنش در کوتاه‌ترین زمان ممکن به زبان علم محقق شد و نبود کتاب علمی‌ای که در آن مطلبی باشد که آن مطلب به زبان عربی نوشته نشده باشد و اگر کتابی به زبان دیگر بود، مطلب تازه‌ای در آن نوشته نشده بود.» او ادامه می‌دهد: «روزگاری بر این ملت پیش رفت که این گونه‌وقتی حرف از علم زده می‌شد، باید به این سرزمین مراجعه می‌کردیم. بداند اگر ملتی گذشته خود را فراموش کرد، آینده ندارد. نباید فکر کرد که اینها تاریخ بوده‌اند و دیگر به کار نمی‌آیند، تاریخ را که فراموش کنیم، از آینده غافل خواهیم شد. کسی آینده دارد که دیروز داشته باشد و ملتی که دیروز دارد، فردا دارد و فردای هر ملتی در حد اعتلای دیروز آن است.»

طهرانچی معتقد است که بشر امروز به این منطقه مدیون است. این منطقه می‌تواند تمدن‌ساز هم شود. فرداها را باید خودمان بسازیم. دیگران به ما فردایی نمی‌دهند. سندی وجود دارد تحت‌عنوان «چشم‌انداز پژوهش ۲۰ ساله انگلستان» که در سال ۲۰۱۰ نوشته شده است. این سند مبنی بر آن است که انگلستان باید جایی باشد که همه مردم دنیا برای علم آموزی در آن رویا پرداز ی کنند. در این سند ذکر شده که ما باید آهنربای دنیا باشیم. در این سند نوشته شده است که اگر کسی وارد این کشور شد و سپس به کشور خودش برگشت، نباید چیزی در اختیار او قرار گیرد. در این سند همچنین اشاره شده که دنیای امروز دیگر دنیای همکاری نیست بلکه دنیای رقابت است. از نظر آنها، باید جوانان را از کشورهای دیگر جذب کرد، اما باید برنامه‌ریزی کرد که دیگر به کشورشان برنگردند و اگر قرار است به کشورشان برگردند، چیز ارزشمندی برای ارائه نداشته باشند.

او در ادامه صحبت‌هایش به حضور مقام معظم رهبری اشاره می‌کند و می‌گوید: «ما به داشتن رهبری مفتخریم

که پرچمدار علم است و می‌فرمایند: این پیشرفت علم در جمهوری اسلامی تنها متعلق به جمهوری اسلامی نیست در دیدگاه ما، پیشرفت باید با منطقه و جوانان آن منطقه اشتراک داشته باشد. ما باید آنچه را داریم انتقال دهیم. مکتب غرب این نگاه را در علم ندارد، چرا که غرب خودش را قبیح تمدن کهن شرق می‌داند.»

طهرانچی خطاب به دانشجویان غیرایرانی حاضر در مراسم گفت: «آمدن شما به این سرزمین برای این است که یک جغرافیای علم جدید شکل بگیرد؛ جغرافیایی که در آن این مقام شانزدهم فقط مربوط به جمهوری اسلامی نباشد. در کنار ما باید دانشگاه‌های کشورهای افغانستان، عراق، سوریه، یمن و کشورهای اسلامی هم حضور داشته باشند و بدرخشند و این شکل نمی‌گیرد مگر اینکه شبکه دانشمندان منطقه شکل بگیرد و شبکه هم شکل نمی‌گیرد مگر اینکه امثال شما برای تحصیل به این سرزمین بیایید. به هر حال حضور شما در ایران اسلامی برای علم آموزی جهاد بزرگی است و ان شاء الله این جهاد علمی که در گام دوم انقلاب اسلامی برداشته شده، با همراهی شما عزیزان شکل گیرد.»

رئیس دانشگاه آزاد اسلامی در خاتمه سخنان خود با توجه به همزمانی این مراسم با روز معلم، با ستایش و قدردانی از مقام استاد و معلم که وسیله‌ای برای پیشرفت علم در این سرزمین به شمار می‌روند، حضور آنها را راجع نهاد.

محمودرضا آقامیری در جمع دانشجویان غیرایرانی:

دانشگاه آزاد اسلامی درحال رقابت با دانشگاه‌های بزرگ منطقه است

محمودرضا آقامیری، رئیس دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران در این مراسم، با ابراز خوشحالی از حضور دانشجویان غیرایرانی در شهر مقدس مشهد، گفت: «حرم امام رضا(ع) نخستین مکانی است که فرهنگ مناظره در آن شکل گرفت.» آقامیری گفت: «امروزه دانشگاه‌های آزاد اسلامی در سطح کشور گستردگی زیادی دارند، هرکدام توانایی‌ها و برجستگی‌های خودشان را دارند. خوشبختانه دانشگاه‌های سطح استان جزء دانشگاه‌هایی در کشور هستند که قابل رقابت با دانشگاه‌های بزرگ منطقه و ایران به‌ویژه در رشته‌های فنی، پزشکی و رشته‌های مختلف علوم انسانی هستند. امروز که شما به‌عنوان نمایندگان دانشجویان غیرایرانی سطح کشور در این اردو حاضر هستید، در استان تهران تلاش کرده‌ایم، دوستانی که از خارج از کشور برای تحصیل به ایران آمده‌اند، افرادی باشند که دانش و تخصص لازم را برای برگشت به کشورشان پیدا کرده باشند و بتوانند به کشور خود خدمت کنند.» او در ادامه سخنرانی گفت: «در رشته‌های پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی نه تنها در استان تهران بلکه می‌توان گفت در کشور رتبه یک هستیم. در امتحان جامع داروسازی دانشگاه آزاد اسلامی استان تهران (تهران مرکزی) در سطح کشور توانست مقام اول را به خود جلب کند و این مایه افتخار است. در رشته‌های فنی و مهندسی، حقوق و اقتصاد هم به همین شکل برای کشور افتخار آفرین بوده‌اند.» آقامیری در ادامه صحبت‌هایش به سازوکار جدیدی اشاره کرد که از سوی معاونت بین‌الملل در نظر گرفته شده است. از نظر او، این سازوکار شامل کریدور و مسیری برای دانشجویان غیرایرانی است که به‌واسطه آن، هم از نظر کنسولی و هم از نظر رسیدگی و ارتباطات فرهنگی می‌توان خدمات بیشتری را ارائه داد. در دیدار چند هفته گذشته دانشجویان افغانستانی با آقامیری درباره تشکیل انجمن، قرار شد کارها طبق روال صورت گیرد و ارتباطات قانونی آن طی شود. به گفته او، «ما آماجگی داریم که این فضاها را برای سایر کشورها در سطح استان تهران هم به وجود بیاوریم که بتوانند گرد هم بوده و مناسبات خود را داشته باشند و فرهنگ خود را برای مردم به نمایش بگذارند. همچنین قرار است در آینده‌ای نزدیک این فضا در کشور فراهم شود تا از این طریق بتوانیم فرهنگ‌ها را به یکدیگر نزدیک کنیم. همه ما انسانیم، گروهی از ما مسلمانیم. اینها همگی نقاط مشترک ما هستند و ما می‌توانیم نقاط مشترک زیادی را پیدا کنیم و اگر فرهنگ‌های خود را به‌درستی بشناسیم، می‌توانیم ارتباطات را بیش از پیش تقویت کنیم.»

علیرضا شیخ‌عطار عنوان کرد

افزایش دو برابری پذیرش دانشجویان غیرایرانی در دانشگاه آزاد اسلامی

علیرضا شیخ‌عطار، معاون امور بین‌الملل و دانشجویان غیرایرانی دانشگاه آزاد اسلامی در جمعی از دانشجویان غیرایرانی در حرم رضوی گفت: «آنچه ما به‌عنوان فعالیت بین‌الملل و جذب دانشجوی خارجی در ایران و در دانشگاه آزاد اسلامی پیش گرفتیم، یک برنامه نو و متفاوت هم نسبت به گذشته و هم نسبت به دانشگاه‌های دیگر است.» او معتقد است: «در همه جای دنیا مساله‌ای با عنوان بیزنس یا تجارت آموزش عالی شکل گرفته است. چندی پیش وزارت کشور انگلستان بر سر موضوع مهاجرت، مساله کم کردن تعداد دانشجویان خارجی را مطرح کرد. طبق آمار، حدود ۲۰ تا ۲۵ درصد دانشجویان دانشگاه‌های انگلیس را دانشجویان غیرانگلیسی تشکیل می‌دهند. در این میان، وزارت دارایی انگلیس یکی از معترضان جدی بود. این وزارتخانه دانشجویان غیرانگلیسی را به‌عنوان منبع درآمدی برای این کشور معرفی و عنوان کرد با کاهش شماره این دانشجویان دانشگاه با مشکلات مالی جدی مواجه خواهد شد.» شیخ‌عطار می‌گوید: «به‌طور کلی در بیشتر کشورهای دنیا به دانشجویان خارجی به‌عنوان یک منبع درآمدی برای آن کشور نگاه می‌کنند. اما ما به‌ویژه در ریاست جدید قصد داریم از دانشجوی غیرایرانی به‌عنوان منبعی برای تمدن‌سازی اسلامی استفاده کنیم و در نظر داریم با کمک این قبیل دانشجویان پایه‌های رابطه صحیح بین جوامع اسلامی را به‌منظور توسعه علم تقویت کنیم. به‌نوعی با این کار محدودیت‌هایی که در مسیر علم آموزی دانشجویان غیرایرانی وجود دارد، برطرف خواهد شد.» شیخ‌عطار در ادامه سخنرانی می‌گوید: «دانشگاه آزاد اسلامی امروز بیش از ۵۰ درصد دانشجویان غیرایرانی حاضر در ایران را پذیراست و طبق آمار ارائه‌شده حدود ۱۱ هزار دانشجوی غیرایرانی در دانشگاه آزاد اسلامی درحال تحصیل هستند. درحال حاضر در ایران حدود ۲۰ هزار دانشجوی غیرایرانی داریم که دانشگاه آزاد اسلامی بیش از نیمی از آنها را در بر می‌گیرد و قرار است در سال تحصیلی ۹۸-۹۹ تعداد پذیرش این قبیل دانشجویان را به دو برابر برسانیم. ما از مهرتا اسفند ۹۷ به هدف پذیرش دو برابری نسبت به سال قبل رسیدیم. بعد از تهران، مشهد بیشترین تعداد دانشجویان غیرایرانی را داراست و درحال حاضر حدود دو هزار دانشجوی غیرایرانی شامل دانشجویان عراقی و افغانستانی در آن تحصیل می‌کنند.»

نصیری خبر داد

برگزاری ضیافت رمضان با حضور ۱۰هزار دانشجوی غیرایرانی

نصیری گفت: «در ماه مبارک رمضان برای بیش از ۱۰ هزار دانشجوی غیرایرانی با حضور مسئولان عالی‌رتبه دانشگاه آزاد اسلامی سفره افطار پهن می‌شود.» به نوشته ایسکانیوز، نصیری، مدیرکل فرهنگی و اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی در حرم مطهر رضوی با تبریک روز معلم گفت: «ان شاءالله برای بیش از ۱۰ هزار دانشجوی غیرایرانی، سفره افطار پهن می‌کنیم. از دکتر طهرانچی و دکتر ولایتی هم دعوت می‌کنیم که تشریف بیاورند.» نصیری خطاب به دانشجویان غیرایرانی دانشگاه آزاد اسلامی تصریح کرد: «شما جزء خانواده ما هستید و هیچ کس شما را غریبه یا حتی میهمان نمی‌داند.»

آغاز ثبت‌نام بدون آزمون دکتری تخصصی دانشگاه آزاد اسلامی

ثبت‌نام بدون آزمون ویژه استعداد‌های درخشان دکتری تخصصی سال ۹۸ دانشگاه آزاد اسلامی آغاز شد. مرکز سنجش و پذیرش دانشگاه آزاد در اطلاعیه‌ای نوشته است: «به اطلاع متقاضیان ثبت‌نام بدون آزمون ویژه استعداد‌های درخشان سال ۹۸ دانشگاه آزاد اسلامی می‌رساند ثبت‌نام از امروز چهارشنبه ۲۵ اردیبهشت‌ماه ادامه خواهد داشت. داوطلبان با مراجعه با سامانه ثبت‌نام الکترونیکی مرکز سنجش و پذیرش به آدرس www.azmoon.org پس از مطالعه دفترچه راهنما و در صورت داشتن شرایط ویژه استعداد‌های درخشان ابتدا نسبت به خرید کارت اعتباری اقدام و سپس با ورود به سامانه نسبت به انتخاب رشته/محل‌های درخواستی اقدام کنند.»